

МРНТИ 29.01.45
УДК 371.124:53

<https://doi.org/10.51889/6993.2022.66.48.024>

Г.А. Бегимбетова^{1*}, Ш.Т. Шекербекова¹, Е. Оспанкулов¹

¹ Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы қ., Қазақстан
*e-mail: orazalyayazhan1@gmail.com

БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІ ОҚЫТУДА CLIL ЖӘНЕ ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ КІРІКТІРЕ ПАЙДАЛАНУ

Аңдатпа

Мақалада Content and Language Integrated Learning (CLIL) тұжырымдамасын жетілдіру мәселесі қарастырылады. Қазіргі уақытта педагогикалық университеттердің түлектеріне қойылатын талаптардың артуымен және көптілділікке сапалы дайындық жолдарын іздеумен мұғалімдерді кәсіби даярлаудың қолданыстағы тәжірибелерін қайта қарау өзекті болып отыр. Шешімдердің бірі студенттердің ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ) пайдалану негізінде пәннің мазмұнын және шет тілін өзара байланысты зерделеу ретінде CLIL-сабақтарда лингво-ақпараттық құзыреттілігін қалыптастыру болады. Зерттеудің мақсаты CLIL-сабақтарда цифрлық платформаларды пайдаланудың тиімділігін тексеру. Абай атындағы ҚазҰПУ-да жүргізілген зерттеу қорытындысы бойынша цифрлық платформаларды белсенді пайдалануға, аралас оқытуға негізделген және CLIL пәндік-тілдік интеграцияланған оқыту, коммуникативтік-эрекеттік және құзыреттілік тәсілдеріне негізделген әдіснамалық негізделген білім беру технологиясы ұсынылады. Жұмыста интернет-құралдар сипатталған, оларды CLIL сабақтарында пайдалану аудио немесе видео материалдарды қолдана отырып, зерттелетін ақпаратты танысуға немесе шолуға ғана емес, сонымен қатар шетелдік веб - құралдарды қолдану арқылы мазмұнды кеңейтуге және тереңдетуге ықпал етеді.

Осылайша, цифрлық платформалар негізінде дамыған компьютерлік дағдылар мен CLIL технологиясы студенттерге жаңа материалды игеруге көмектеседі.

Түйін сөздер: көптілділік, CLIL технологиясы, лингво-ақпараттық құзыреттілік, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, цифрлық платформалар.

Аннотация

Г.А. Бегимбетова¹, Ш.Т. Шекербекова¹, Е. Оспанкулов¹

¹Казахский национальный педагогический университет имени Абая, г.Алматы, Республика Казахстан

ИНТЕГРИРОВАННОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ И CLIL ТЕХНОЛОГИИ ПРИ ОБУЧЕНИИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

В статье рассматривается проблема совершенствования концепции Content and Language Integrated Learning (CLIL). С растущими требованиями к выпускникам педагогических университетов и поиском путей качественной подготовки к полиязычию, становится актуальным пересмотр существующих практик профессиональной подготовки учителей. Одним из решений может стать формирование у студентов лингво-информационной компетентности на CLIL-занятиях, как взаимосвязанное изучение содержания предмета и иностранного языка на основе использования Information and Communication Technologies (ИКТ). Цель исследования – проверить эффективность использования цифровых платформ на CLIL-занятиях. По итогам проведенного в КазНПУ имени Абая исследования предлагается образовательная технология, основанная на активном использовании средств ИКТ, смешанном обучении и методологически опирающаяся на принципы предметно-языкового интегрированного обучения CLIL, коммуникативно-деятельностного и компетентностного подходов. В работе описаны Интернет инструменты, использование которых на CLIL-занятиях будет способствовать не только ознакомлению или обзору изучаемой информации с помощью аудио- или видеоматериалов, но расширению и углублению содержания через использование иноязычных веб-инструментов.

Таким образом, фундаментальные компьютерные навыки, развитые на основе средств ИКТ, могут помочь студентам освоить новый материал.

Ключевые слова: полиязычие, технология CLIL, лингво-информационная компетентность, информационно-коммуникационные технологии, цифровые платформы.

Abstract

INTEGRATED USE OF DIGITAL AND CLIL TECHNOLOGIES IN TEACHING FUTURE TEACHERS

Begimbetova G.A.¹, Shekerbekova Sh.T.¹, Ospankulov E.¹

¹Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan

The article discusses the problem of improving the concept of Content and Language Integrated Learning (CLIL). Currently, with the growing demands on graduates of pedagogical universities and the search for ways to prepare for multilingualism, it is becoming urgent to revise existing practices of teacher training. One of the solutions may be the formation of students' linguistic and information competence in CLIL classes, as an interconnected study of the content of the subject and a foreign language based on the use of Information and Communication Technologies (ICT). The purpose of the study is to test the effectiveness of using digital platforms in CLIL classes. Based on the results of the research conducted at AbaiKazNPU, an educational technology based on the active use of ICT tools, mixed learning and methodologically based on the principles of subject-language integrated learning CLIL, communicative-activity and competence approaches is proposed. The paper describes Internet tools, the use of which in CLIL classes will contribute not only to the familiarization or review of the studied information using audio or video materials, but also to the expansion and deepening of the content through the use of foreign-language web tools.

Thus, fundamental computer skills developed on the basis of ICT tools can help students to master new material.

Keywords: multilingualism, CLIL concept, linguistic and informational competence, informational and communication technologies, digital platforms.

Кіріспе

Білім беру сапасы деңгейінің өсуі қазіргі заманғы цифрлық және педагогикалық технологияларды қолдану және өзекті әлеуметтік тапсырысқа бағдарлау есебінен оны тұрақты жаңғырту кезінде ғана мүмкін болады. Осылайша, Қазақстан Республикасының Президенті (бұдан әрі – ҚР) Қ.К. Тоқаевтың Жолдауында: "Біз кәсіптік білім берудің бүкіл жүйесін еңбек нарығында талап етілетін құзыреттерді қалыптастыруға қайта бағдарлауымыз керек" делінген [1]. Қазіргі цифрлық әлемде табысты мамандар, оның ішінде педагогтар кәсіби білікті, көптілді, практикалық, болашақ мансапқа мүдделі, кәсіби және білікті болуы тиіс екендігіне баса назар аударылады.

Өз кезегінде, қазақстандық педагогикалық университеттер студенттер мен магистранттардың – Болашақ педагогтардың көптілді білім беру жағдайында білім беру бағдарламаларын, ҚР "Педагог мәртебесі туралы" Заңы (2019 ж. желтоқсан) және мұғалімнің функцияларындағы, іс-әрекеттеріндегі, құзыреттіліктеріндегі қазіргі өзгерістер қашықтықтан және аралас оқытуды (Blended Learning) меңгеруіне талаптар қояды [2].

Сонымен қатар, цифрлық технологиялардың әсері оқу мен оқыту процесінде өзгерістерге әкелді, осыны ескере отырып және цифрлық технология құралдарының әмбебаптығы мен қол жетімділігі принциптерін ескере отырып, білім беру сапасының деңгейін арттыруды көздейтін әдістемелерге көшу назарға алынды.

Көп тілді білім беру педагогтың көп мәдениетті тұлғасын және шет тілді коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастырудың өзегі болып табылатыны сөзсіз [3]. Мұғалім мамандығы бірнеше тілді меңгеруді талап етеді, соның ішінде ағылшын тілін меңгеру қажеттілігіне көбірек көңіл бөлінуде, өйткені ол бизнестің, ғылымның және қазіргі заманғы технологиялардың халықаралық тілі болып табылады. Орыс және шет тілдерін білу мұғалімнің маман ретіндегі білімін арттырады, оның "жан-жақты" маман ретінде дамуына жол ашады, ұлтаралық қатынастар, толеранттылық және көптілді ойлау мәдениетін қалыптастыруға ықпал етеді. Сондықтан болашақ педагогтарды оқыту үдерісінде цифрлық технологиялар мен CLIL технологияларын кіріктіріп қолдану қажеттігі туындайды.

Материалдар мен әдістер

CLIL тұжырымдамасын 1990 жылдары билингвалдық білім беру саласындағы мамандар "шет тілі тілдік емес пәнді оқыту құралы ретінде пайдаланылатын, тіл мен пән бірлескен оқу ролін атқаратын" білім беру қызметін қамтитын термин ретінде ұсынды. CLIL мен билингвальды білім берудің басқа формаларының айырмашылығы - бұл тек тілді үйренуге ғана емес, сонымен бірге екі салаға – тілдік және тілдік емес пәндік салаларға бірдей көңіл бөледі. Осылайша студенттер тілдік ортаға енеді. Бұл бастапқы кезеңнен кейін шет тілі тілдік емес пәнді оқыту тіліне айналады, бұл студенттерге осы шет тілінің бөлігі болып табылатын пәндік білімді игеруге мүмкіндік береді [4]. Пәндік - тілдік интеграцияланған оқыту тәсілінің негізгі принциптері екі негізгі ұғымға негізделген - "тіл" және "интеграция". CLIL шартты түрде hard CLIL және soft CLIL болып бөлінеді. Қатты CLIL мектеп пәні

ағылшын тілінде оқытылатынын білдіреді. Студенттер химия, биология, физика, информатика пәндерін ағылшын тілінде оқиды. Ағылшын тілі мұғалімдерінің міндеті керісінше: олар басқа пәндердің тақырыптары мен материалдарын қолдана отырып, шет тілін үйрену үшін CLIL технологиясын қолданады.

CLIL принциптері:

CLIL, ең алдымен, көптілділікке емес, жалпы білімге үйретуге арналған, сондықтан соңғысы тек қосымша мүмкіндік болып табылады;

- оқыту негізгі 4 "С" негізінде жүреді: мазмұны, қарым-қатынасы, танымы және мәдениеті. Бұл компоненттердің барлығы бір бірімен үздіксіз байланыста;

- сыныпта қауіпсіз психологиялық климат құруды талап етеді;

- материалды жақсы түсіну үшін мұғалім мимиканы, қимылдарды, суреттерді, презентация дыбысын және т.б. қоса алады [5].

Бұл элементтерді жеке-жеке жүзеге асыруға болатынына қарамастан, CLIL-ді оқыту кезінде олар бір жүйеде жұмыс істейді. Сонымен қатар өзара әрекеттесу оқыту теориясын, тіл үйрену теориясын және мәдениетаралық түсінуді біріктіреді.

Жоғарыда айтылғандарға назар аударып отырып, білім беру жүйесіне цифрлық технологияларды енгізу мұғалімдердің пәндік білімдерін кеңейту үшін негіз болатын шет тілдік коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыру факторларының бірі болуы тиіс, бұл кәсіпқойлардың әлемдік қоғамдастыққа кіруінің бәсекеге қабілеттілігін арттырады.

Білім беруді ақпараттандыру қоғам дамуының тұрақты заңдылықтарымен: ғылымды қажетсінетін өндірістердің өсуімен, технологиялардың жылдам ауысуымен, ойлау қызметі құралдарының қолжетімділігімен, ғылымды қажетсінетін қызметке тартылған адамдар санының өсуімен шартталған. Қазіргі әлемдегі өзара іс-қимылдың шарты ақпарат алу, қарым-қатынас жасау үшін мүмкіндіктер беретін Интернетке қол жеткізу болып табылады ("Цифрлық Қазақстан" мемлекеттік бағдарламасы (<https://digitalkz.kz/o-programme/>), С. Пейперт, конструктивизмнің педагогикалық философиясының негізін қалаушы (АҚШ) [6] Абдул Вахид Хан (ЮНЕСКО) [7] Роберт И.В. (Ресей) [8] Нурғалиева Г.К. [9], Исабаева Д.Н. [10] (Қазақстан). Ақпараттық-білім беру ресурстарының Қазақстанда кейсітік, желілік және телевизиялық ресурстарда цифрлық білім беру ресурстарын әзірлеуде айтарлықтай үлкен тәжірибе жинақталған. Алайда, жоғары оқу орнындағы білім беру мазмұнының тек 10%-ы цифрландырылған, бұл білім беру процесінің парадигмасын қайта қарауға ықпал етпейді. Оқытушыларды технологиялық қолдау-бұл желілік технологияларды пайдалана отырып, университеттер құрған әлемдік қоғамдастықтың ашық жүйелерінің құралдарын пайдалану мүмкіндігі.

Тапсырмаларды шешу және көптеген ұсынылған интернет-ресурстардан ең тиімдісін таңдау үшін авторлар келесі зерттеу әдістерін қолданды: әдебиеттерді талдау, веб-бағдарламаларды, Мобильді қосымшаларды, білім беру сайттарын таңдау; модельдеу әдісі-білім беру интерактивті платформаларында шаблондарды қолдана отырып, сабақтарды әзірлеу, өз тапсырмаларын, онлайн ойындарды құрастыру; сабақтарда студенттермен жұмыс процесін бақылау әдісі, эксперимент нәтижелерін эмпирикалық бақылауды талдау.

Зерттеу нәтижелері

Зерттеу жұмысы Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің педагогика және психология институтының үшінші курс студенттерімен жүргізілді. Педагогикалық мамандықтардың студенттері А1-ден С2-ге дейінгі халықаралық қабылданған деңгейлер шеңберінде шет тілін меңгереді; цифрлық платформалар мен білім беру сайттары қолданылды. Зерттеу нәтижелері 1-кестеде келтірілді.

Кесте 1. Лингвистикалық-ақпараттық құзыреттілікті анықтау көрсеткіштері

<i>Тілдік іс-әрекеттің түрлері</i>	<i>Көрсеткіштер</i>
<i>Тыңдалым (Т)</i>	<i>аудио және видео мәтіндерді есту арқылы түсіну, ақпаратты іріктеп алу</i>
<i>Оқылым (О)</i>	<i>Ақпаратты түсіну, түпнұсқа мәтіндерді түсіну арқылы оқу</i>
<i>Жазылым (Ж)</i>	<i>іскерлік хат жазу, тақырып бойынша жазбаша мәлімдеме</i>
<i>Сөйлесу (С)</i>	<i>диалог және монолог</i>

Зерттеу кезінде А1 деңгейі бар топтарда студенттердің 71%-ы, А2 -18% - ы, В1-11% - ы оқыды. Зерттеу нәтижесінде сабақтарды өткізудің дәстүрлі формасы цифрлық платформаны қолдануға ынталы студенттердің қажеттіліктерін қанағаттандырмайды деген қорытынды жасауға болады. Тәжірибе көрсетіп отырғандай, CLIL-сабақтарда мобильді қосымшаларды, интернет-қосымшаларды және білім беру сайттарын оқу процесінде пайдалану нәтижесінде студенттердің тіл үйренуге деген ынтасы артты, оқу процесі серпінді өтті. CLIL сабақтарында өзбетінше жұмыс жасау (жекесілтемелер бойынша тест тапсыру, әлеуметтік желілерде шет тілінде парақ жүргізу, YouTube арнасына видео түсіру) көптеген студенттерді салауатты бәсекелестік рухына итермеледі, нәтижесінде кейбір студенттер үлгерімінде оң өзгерістер байқалды.

А1 және А2 деңгейдегі топтарда онлайн-ойындарды пайдалана отырып, оқу мен сөйлеуге арналған CLIL-сабақтарда практикалық тапсырмаларды орындау кезінде бейнематериалдың айтылуы мен оқу жылдамдығы, сондай-ақ басқа пәндер бойынша оқуматериалын түсінуді жақсарту жақсарды. Дегенмен, сөйлеуді есту арқылы қабылдауда қиындықтар болды. Бейнені субтитрлермен қарау түсінуді жеңілдетті.

В1 деңгейі бар топтарда CLIL-сабақтардағы студенттердің көпшілігі субтитрлерсіз оқу бейнелерінің мазмұнын түсінді. MS PowerPoint - те онлайн ойындарды, мобильді қосымшалар мен презентацияларды пайдалану, Canva.com, Google-презентациялар; сайттардағы материалдармен жұмыс wordwall.net, en.islcollective.com, allthingsgrammar.com грамматикалық тақырыптарды зерттеу барысында оларды түсінуді жеңілдетуге және тақырып бойынша түсіндірілген материалды визуализациялауға мүмкіндік берді.

ЖОО-лардың қашықтықтан оқыту нысанына көшуі COVID-19 пандемиясы кезеңінде интернет-ресурстармен жұмысанағұрлым қарқынды бола түсті. CLIL-сабақтарда мобильді қосымшалар мен білім беру сайттарын пайдалану туралы, сондай-ақ онлайн-режимдегі сабақтар туралы студенттердің ойлары мен пікірлерін талдап, келесі тұжырымдар жасалды.

Жоғарыда аталған оқыту нысанының артықшылықтары: үй жағдайында ыңғайлы сабақтар; CLIL-сабақта интернет-ресурстардың кең спектріне қолжеткізу; шет тіліндегі түпнұсқа материалдармен жұмыс істеу; өзбетінше жұмыс істеу мүмкіндігі; шеттілін үйренуге деген ынтаны арттыру; көкжиегін кеңейту деп атауға болады. Келесі кемшіліктер анықталды: интернет-трафиктің төмен жылдамдығы; техникалық ақаулар; мұғаліммен және сыныптастарымен тікелей қарым-қатынастың болмауы.

CLIL-сабақтар үшін оқытушылар тарапынан оқуматериалдарын жасау және әзірлеу-артықшылықтары да, кемшіліктері де бар пайдалы процесс. Артықшылықтарға келетін болсақ, барлық жасалған тапсырмаларда белгілі бір лексика және мұғалім таңдаған енгізілген ақпарат мөлшері бар екенін атап өтуге болады, бұл әдетте көптеген оқулықтарда жоқ. Сонымен қатар, Ховард пен Мэйджор [11] мәлімдегендей, барлық шаралар контекстке енгізілген және студенттердің жеке қажеттіліктеріне сәйкес келеді. CLIL сабақтары үшін өздерінің оқу материалдарын әзірлей отырып, мұғалімдер ақпаратты ұйымдастырудың ең қолайлы әдісі, сондай-ақ жаңа тақырыптар мен сөздік мақалаларды ұсыну туралы шешім қабылдады. Соңында, онлайн тапсырмалар мен викториналарды аудиторияда бірге орындау арқылы студенттер өздерінің оқу процесіне толығымен ынталы екенін атап өткен жөн.

Алайда, кемшіліктердің арасында CLIL сабақтарына арналған материалдарды жасау және әзірлеу фактісі оқытушылар тарапынан қосымша күш-жігерді қажет ететіндігін атап өтуге болады, өйткені дамуға көп уақыт кетеді. Сонымен қатар, АКТ-ны пайдалану кезінде осы салада білікті емес оқытушылар қиындықтарға тап болды.

Зерттеу кезеңдеріне толығырақ тоқталайық. Зерттеу екі кезеңде жүргізілді. Бірінші кезең-CLIL сабақтарында АКТ-ны қолдану мәселесін зерттеу, яғни шет тілі пән оқытуда және шет тілінде оқытылатын пәндерді оқытуда цифрлық платформаларды қолдану. Сондай-ақ тілдік және коммуникативтік құзыреттіліктерді дамытуды, студенттердің қызығушылығы мен уәждемесін арттыруды қамтамасыз ететін цифрлық платформаларға қойылатын нақты талаптарды айқындау. Екінші кезең CLIL сабақтарында цифрлық платформаларды қолдану бойынша эксперименттік жұмысты талдау мен синтездеуді, цифрлық платформаларды оқу процесінің тиімділігін арттыру құралы ретінде бағалауды қамтыды. Бірінші кезеңде студенттермен шет тілін меңгеру деңгейіне сәйкес жұмыс істеудің қолайлы әдістері мен әдістерін анықтау, әртүрлі ақпараттық ресурстарды таңдау қажет болды. Студенттер мен тиімді жұмыс істеу үшін келесі Интернет қосымшалар қолданылды:

- ZOOM, WhatsApp, Instagram, Telegram, Kahoot, Wooclap, Google нысандары;

- ағылшынтіліндегібілімберусайттары: www.busyteacher.com, www.en.islcollective.com, www.allthingsgrammar.com, www.wordwall.net, www.liveworksheets.com;

- бейнехостингқызметі-YouTube, Univer ішкі корпоративтіка қпараттық жүйесі (АЖ).

Әртүрлі сайттар мен платформаларға сілтемелермен тиімді жұмыс істеу үшін Google құжатында беттер құрылды. Онлайн-сабақтар ZOOM, MS Teams платформаларының көмегімен бейнеконференция форматында өтті.

CLIL-сабақтарға дайындық кезеңінде сайттардан әдістемелік материалдар қолданылды www.busyteacher.com, www.en.islcollective.com, www.allthingsgrammar.com, www.wordwall.net, www.liveworksheets.com. Бұл ресурстарды пайдаланудың артықшылығы – мұндағы материалдардың өзектілігі мен шынайылығында.

Бұл сайттардан әлемнің түкпір-түкпірінен келген мұғалімдер құрастырған әртүрлі оқу тақырыптары бойынша дайын әзірлемелерді таба аласыз. Тіркелген қатысушы материалдарды тегін жүктей алады. Барлық аталған сайттар мен интернет-платформалар өздерін ең танымал ретінде көрсетті. Сайтта en.islcollective.com принтерде басып шығаруға дайын тапсырмалары бар, Оқу материалдары орналастырылған; MS Power Point тақырыптық презентациялары; көру процесінде орындалуы керек тапсырмалары бар бейнелер. Мысалы, wordwall.net –интерактивті және баспа материалдарын жасауға арналған көп функциялы құрал. Сайтта шет тілін үйренушілерге және басқа да оқу пәндеріне арналған онлайн ойындар бар шаблондар жиынтығы бар. Сондай-ақ, мұғалім осы сайттағы көптеген шаблондарды қолдана отырып, өз ойындарын жасай алады. Бұл жағдайда студент тек тілді қолдану арқылы қажетті деңгейде білімді меңгере алады.

Бақылау заманауи смартфондарды қолдану арқылы жүргізілді. Kahoot немесе triventy, Jeopardy – ойын және викторина конструкторлары сияқты қосымшалардың арқасында білімді бақылау қызықты түрде өтеді. Бұл қосымшаларды тек тілдерді үйрену үшін ғана емес, жалпы білімді бақылау немесе викторина ретінде пайдалануға болады. Оқытушылар CLIL-сабақтың дидактикалық мақсаттарына, дайындық деңгейіне, студенттердің жеке ерекшеліктеріне сүйене отырып, тест тапсырмаларын өздері жасай алады немесе дайын тапсырмалардан таңдай алады. Бақылаудың ұқсас интерактивті формаларына қатысатын студенттер үшін бұл әдеттегі бланк тестіне мүлдем ұқсамайтын қызықты ойын. Мониторинг 2 кезеңде жүргізілді – зерттеуде пәндік саладағы лингвистикалық-ақпараттық құзыреттіліктің негізгі сипаттамалары ретінде анықталған 3 критерий бойынша анықтау және қалыптастыру. Әр кезең үш қалыптасу деңгейімен бағаланды: жоғары, орташа және төмен. Апробация педагогикалық зерттеулер үшін дәстүрлі оқыту нәтижелерін салыстыру әдісі аясында жүргізілді. Болашақ педагогтардың лингвистикалық-ақпараттық құзыреттілігін қалыптастыру бойынша эксперименттік зерттеу нәтижелерін талдау біз әзірлеген мазмұнның орындылығын көрсетті, оның мақсаты ағылшын тілін білуді және ақпараттық технологияларды білуді, оларды кәсіби қызметте практикалық қолдануға дайындықты қалыптастыруға ықпал ететін және кәсіби дамумен өзін-өзі жетілдіру құралы болып табылатын дағдыларды қамтитын интеграцияланған тұтас ретінде лингвистикалық-ақпараттық құзыреттілікті қалыптастыру болып табылады.

Талқылау

Қазақстандағы қазіргі тіл саясатының негізгі бағыттары елдің көптілі мәртебесіне және оның әлемдік экономикалық әлемге ілгерілеуге ұмтылысына байланысты. Елде респонденттердің пікірінше, Қазақстандағы білім беру стандарттарының талаптарын қанағаттандыру үшін CLIL технологиясын енгізу үшін әлеуетті мүмкіндіктермен жағдайлар бар. Күшті жақтарға назар аудара отырып, бүгінгі таңда CLIL сабағында шет тілін үйренудің негізгі мақсаттарының бірі студенттердің мүдделерін ынталандыруы және қолдауы керек екендігіне күмән жоқ. Студенттер оқытылатын пәннің мазмұнына әрдайым құлшыныспен қарай алмайтынын есте ұстауымыз керек, өйткені ол ана тілінде оқытылмайды. Алайда, CLIL-ді қолдану осы мазмұн оқытылатын пән мен тілдің мазмұнын бірлесіп оқытуға түрткі бола алады [12].

Біздің зерттеуге қатысушылар студенттердің АКТ-ны қолдана отырып, CLIL сабақтарына деген қызығушылығының артуы туралы хабарлайды, бұл алдыңғы зерттеулер нәтижелеріне сәйкес келеді. Сондай-ақ мағыналы оқытуды жақсартатын шынайы материалдарды қолдану фактісіне байланысты, "оқытушылар мұны істей алу үшін тіл сабағында "репетиция" өткізудің орнына тілді өз оқуы үшін пайдаланады"496 бет). Бұл CLIL мақсаты студенттерге қажетті сапаға жету үшін әртүрлі

тапсырмаларды орындау үшін қажетті дағдыларды, білімді, құзыреттілікті дамыту үшін мүмкіндіктер мен құралдарды ұсыну болып табылады деген анықтамаға сәйкес келеді.

Сонымен қатар, сауалнамаға қатысушылар CLIL-дің тапсырмаларын орындау студенттерге мазмұнды оқыту үшін қолданылатын мақсатты тілді, сондай-ақ цифрлық платформаларды белсенді қолдануды үйрету үшін көптеген тапсырмаларды орындауды талап етеді деп мәлімдеді. Зерттеу барысында CLIL оқытушылары үшін өзекті CLIL принциптеріне негізделген ұсыныстар тұжырымдалды:

- ұзақ, тығыз мәтіндер мен күрделі сөйлемдерден аулақ болу керек;
- мазмұны визуализация арқылы берілуі керек, мысалы, фотосуреттер, блок-схемалар, диаграммалар, кестелер, жазулары бар сызбалар;
- оқыту басқарылатын және құрылымды болуы керек;
- түсіну тапсырмасын ана тілінде оқуға қарағанда жиі қолдану, мазмұнды игеру мен өңдеуді күшейту және қосымша тілдік тәжірибені қамтамасыз ету;
- оқу мүмкіндігінше белсенді болуы керек;
- оқу процесіне көбірек көңіл бөлу керек;
- Жаңа ақпаратты ұсыну және меңгеру үшін маңызды дағдылар: тыңдау, сөйлеу, оқу және жазу. Сипатталған принциптерге сәйкес болу үшін CLIL сабақтары үшін АКТ көмегімен материалдарды әзірлеу кезінде келесі тармақтар ескерілді.

Біріншіден, оқу бағдарламасының мазмұнын нақты әлемдегі проблемалармен, сондай-ақ студенттердің уәждерін арттыру үшін олардың тарихы мен тәжірибесімен байланыстыру маңызды. Ол үшін, мысалы, оқу тақырыптарын ұсыну үшін фильмдердің бөліктерін, нақты жаңалықтарды пайдалануға болады.

Екіншіден, CLIL сабақтарында ағылшын тілі пәні ағылшын тілінде оқытылатын барлық басқа пәндермен тығыз байланысты болуы керек. Пәндер, оқытушылар мен студенттер арасында үнемі идеялар, материалдар, проблемалар және т. б. алмасу болуы керек.

Үшіншіден, студенттердің уәждемесі CLIL-сабақтарда АКТ пайдалану есебінен артады, бұл бейне, анимация, подкасттар, интернет-беттер, виртуалды зертханалар, веб-квесттер және т. б.

АКТ-ны қолданудың көптеген артықшылықтары бар: студенттер арасындағы өзара әрекеттесуге ықпал етеді және негізгі құзыреттіліктерді дамытады: ақпараттық технологиялармен жұмыс істеу қабілеті, оқу қабілеті және т. б. Зерттеу нәтижелері Изабель Перестің жұмысына сәйкес келеді, ол CLIL оқытуда АКТ қолданудың келесі себептерін көрсетеді:

- 1) АКТ оқыту мен оқытудың жаңа жолдарын білдіреді;
- 2) АКТ және CLIL бір мезгілде оқу процесі мен тапсырмаларға назар аудара отырып, қағидаттық әдіснамалық ұқсастықтарға ие;
- 3) АКТ 4С моделі компоненттерінің нығаюы мен өзара әрекеттесуіне ықпал етеді;
- 4) шет тілдерінде материалмен жұмыс істеу үшін көптеген АКТ түрлері бар;
- 5) АКТ белсенді бірлескен стратегияларды қолдануға мүмкіндік береді. АКТ-да пәндік - тілдік интеграцияланған оқытуға біріктіруге болатын көптеген ресурстар бар. Олардың көпшілігін интернет-сала ұсынады, онда ақпаратты іздеу ғана емес, оны өңдеу, сонымен қатар өз өніміңізді жасау мүмкін болады.

CLIL сабақтарында студенттер зерттелетін тілді үйрену және пайдалану кезінде оқу пәні туралы білім мен түсініктері кеңейе түседі [11]. Сондықтан, CLIL сабақтарын жоспарлау кезінде ұсынылатын оқу ақпараты маңызды. CLIL ұсыныстары ретінде мұғалімге келесі қадамдарды орындау ұсынылды:

- оқу тақырыбының тілдік мазмұнмен байланысын орнату;
- CLIL сабағында пайдалану үшін материалдарды таңдаңыз, бұл оқу мәтіндері, бейне, аудио және т. б. болуы мүмкін.;
- сабақтың дидактикалық мақсатына материалдарды бейімдеу;
- CLIL-сабақта белсенділік туралы шешім қабылдау;
- қызметті пысықтау.

Алайда, мұғалім үшін қиындық келтіретін мәселе олардың CLIL сабақтарына сәйкес материалдарды табуы болып табылады. Дайын материалдарды табу қиын, ал коммерциялық ресурстар көбінесе мұғалімдерге қолжетімді емес. Сондықтан мұғалім көбінесе АКТ негізінде өз материалдарын жасайды. Мұғалімнің таңдауы аз, нұсқалардың әрқайсысының кемшіліктері мен артықшылықтары бар. Оларды қарастырайық.

Өзіңіздің түпнұсқа материалдарыңызды жасау көп уақытты алады, бірақ материалдар мұғалімнің міндеттеріне дәл сәйкес келеді. Материалдарды әзірлеу процесі көбінесе оны сабақта қолдану уақытына сәйкес келмейді. Қолданыстағы материалдарды іздеу және бейімдеу, сондай-ақ жаңаларын дайындау көп уақытты қажет етеді және мұғалімдерге үлкен жүктеме әкеледі. Сондай-ақ, мұғалімдер оқуматериалдары мен қосымша мәтіндерді бейімдеу үшін "кәсіби құзыреттілікке" ие емес [12].

Зерттеу барысында қазіргі заманғы ережелер мен педагогика ғылымындағы оқу материалдары туралы тақырыптың даму деңгейі негізінде оқу материалдары, оның ішінде цифрлық платформаларды қолдана отырып әзірленді.

Оқу материалдары дәстүрлі түрде жалпы әдістеменің кіші бөлігі ретінде зерттелді, бірақ соңғы жылдары бұл тақырыптың маңыздылығы туралы, әсіресе ағылшын тілін оқытудағы зерттеулер арасында хабардарлықтың артуы оқу материалдарына бағытталған зерттеулердің тұтас кешенінің өсуіне әкелді [8].

Оқу материалдарын зерттеу жалпы үш түрлі, бірақ өзара байланысты деңгейде зерттелген: мазмұны, тұтынуы және өндірісі [7]:

- Мазмұнды зерттеу, әрине, оқу материалында не енгізілгенін және алынып тасталғанын талдайтын педагогикалық зерттеулерге жатады; олардың артында педагогикалық ойлау қандай, жалпы немесе арнайы тақырыптар қандай туралы сұрақтар туындайды.

- Тұтыну бойынша зерттеулер оқытушылар мен студенттердің аудиторияда оқу материалдарын нақты пайдалануын зерттейді.

- Өндіріске бағытталған зерттеулер материалдардың кәсіби авторларының, Баспагерлер мен оқытушылардың оқу материалдарын әзірлеуіне, жазуына немесе таратуына байланысты процестерге шоғырланған.

Оқу материалдарын әзірлеу "мұғалімдердің тілдік оқу материалдарын өз сыныптарына және сатуға немесе таратуға арналған материалдар авторларына өндіруді, бағалауды және бейімдеуді қамтитын практикалық іс-шара" болып табылады [11].

Қазіргі заманғы мұғалім білім алушылар мен олар қолданатын материалдар арасындағы сәйкестікті қамтамасыз ететіндей етіп оқу материалдарын бағалай, бейімдей және жасай білуі керек. Бұл әсіресе дайын материалдар аз болатын CLIL сабақтарына қатысты, сондықтан барлық CLIL оқытушылары педагогикалық дизайнер болуы керек. Зерттеуде ұсынылған оқыту технологиясы ақпаратты құру, тарату, сақтау және басқару үшін қолданылатын құралдар мен ресурстардың әр түрлі жиынтығы ретінде анықталған АКТ-ны белсенді қолдануды қамтиды.

Оқу процесінде АКТ қолданудың екі аспектісі бар. Бір жағынан, олар іздеу құралы, ал екінші жағынан – өзара әрекеттесу және байланыс құралы.

Зерттеудің эксперименттік бөлігінде АКТ жеке тапсырмалар үшін де, студенттердің бірлескен топтық жұмысы үшін де қолданылды. АКТ-ны қолдана отырып, CLIL сабақтарын жоспарлау кезінде сабақтың тақырыптық толықтығын, оқу процесі мен оқытылатын пәннен бөлек жүруге болмайтын техникалық құралдарды нақты анықтап, оған интеграциялануы керек. Зерттеу мақсатына жету үшін-CLIL-сыныптарда АКТ-ны компоненттердің бірлігінде қолданудың теориялық-педагогикалық негіздемесі және болашақ мұғалімнің негізі ретінде лингво-ақпараттық құзыреттілікті қалыптастыруды әдістемелік қамтамасыз ету үшін келесі міндеттер қойылды:

- ағылшын тілін пәндік-тілдік интеграцияланған оқытудың отандық және шетелдік тәжірибесі мен принциптерін зерделеу;
- CLIL-сыныптардағы оқу іс-әрекеті процесінде АКТ әсерін зерттеу және рөлін анықтау;
- CLIL-сыныптарда АКТ қолдану тиімділігін негіздеу және сынау.

Қорытынды

Сонымен, АКТ және білім беру технологиялары студенттер мен оқытушыларға бай мультимедиялық материалдармен жұмыс істеуге мүмкіндік береді, ал егер студенттер шет тілінде бағдарламалар, презентациялар, жобалар жасай алса, CLIL моделінің компоненттері жақсарыды, нәтижесінде ауызша және жазбаша тілдің табиғи үйлесімі пайда болады.

Пәндік-тілдік интеграцияланған оқытуға АКТ енгізу аудио немесе бейнематериалдар арқылы зерттелетін ақпаратпен танысуға немесе шолуға ғана емес, сонымен қатар шет тілді веб - құралдарды пайдалану арқылы мазмұнды кеңейтуге және тереңдетуге ықпал етеді.

Осылайша, АКТ негізінде дамыған компьютерлік дағдылар студенттерге жаңа материалды игеруге көмектеседі. Оларды білу өте маңызды және студенттерді жалпы білім берудің әртүрлі салаларына дайындайды.

CLIL шет тілін оқыту мен АКТ-ны біріктіру үшін жақсы жағдай жасайды. Пәннің және шет тілінің мазмұнын өзара байланысты зерттеудің мақсаты-лингво-ақпараттық құзиреттілікті қалыптастыру, оның ішінде шет тілін білу, ақпараттық технологиялар, болашақ педагогикалық іс-әрекетте оларды практикалық қолдануға ықпал ететін және кәсіби даму мен өзін-өзі жетілдірудің құралы болып табылатын дағдылар қалыптастырады.

Мақала Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университеті қаржыландырған «Студенттерді дербестірілген оқытуда цифрлық платформаны қолдану әдістемесі», «Жоғары оқу орындарында педагогикалық пәндерді оқытуда CLIL-технологиясын қолданудың теориялық және практикалық негіздері» атты жобалардың негізінде орындалды.

Пайдаланылған әдебиеттеріміз:

- 1 ҚР Президенті Қ.Ж.Токаев жолдаулары. <https://www.akorda.kz/kz/memleket-basshysy-kasym-zhomart-tokaevtynkazakistan-halkyna-zholdauy-183555>
- 2 Педагог мәртебесі туралы заң, Қазақстан Республикасының Заңы 2019 жылғы 27 желтоқсандағы № 293-VI ҚРЗ.<https://online.zakon.kz/>
- 3 Кунанбаева С.С. (2005) Современное иноязычное образование: методология и теории. Алматы, РК / Эдельвейс, 264 с.
- 4 Воронов, М.В., Слива А.В., Фокина В.Н. (2008) Компетентностное обучение в условиях информационно-коммуникационных дистанционных образовательных технологий. Открытое и дистанционное образование. №3 (31). 29-35. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=14776780>
- 5 Karakozov, S.D., Ryzhova, N.I.(2019) Information and education systems in the context of digitalization of education. Journal of Siberian Federal University - Humanities and Social Sciences this link is disabled, 12(9), pp. 1635–1647.
- 6 С.Пейперт Конструкционизм - образовательная философия XXI века. <https://cyberleninka.ru/article/n/simor-papert-i-my-konstruksionizm-obrazovatel'naya-filosofiya-xxi-veka/viewer>
- 7 Абдул Вахид Хан (20-05-2008) "Электронные навыки" и информационная грамотность – ключевые факторы развития Retrieved from <http://www.ifarcom.ru/ru/news/479>
- 8 Роберт И.В. Методология информатизации образования. Текст научной статьи по специальности «Науки об образовании» <https://cyberleninka.ru/article/n/metodologiya-informatizatsii-obrazovaniya>
- 9 Нурғалиева Г.К. Электронное обучение как условие инновационного развития системы образования. Вестник КазНУ серия "Педагогические науки", Алматы № 1 (35) 2012.
- 10 Darazha, I., Lyazzat, R., Ulzharkyn, A., Saira, Z., Manat, Z. Digital Competence of a Teacher in a Pandemic. 2021 9th International Conference on Information and Education Technology, ICIET 2021, 2021, стр. 324–328, 9419644
- 11 Howard, J. and Major, J. (2005) Guidelines for designing effective English language teaching materials. Seoul, South Korea: PAAL9, Oct 2004. In Proceedings of the 9th Conference of Pan-Pacific Association of Applied Linguistics, pp. 101-109
- 12 Сильвен, Л. С. (2017) Мотивация, изучение второго языка и CLIL. В А. Плинарес и Т. Мортон (ред.), Прикладная лингвистика Перспективы CLIL (стр. 51-66). Издательство Джона Бенджаминса

Reference:

- 1 KR Prezidenti K.Zh. Tokaev zholdauly [Messages of the President of the Republic of Kazakhstan K.J. Tokaev]. <https://www.akorda.kz/kz/memleket-basshysy-kasym-zhomart-tokaevtynkazakistan-halkyna-zholdauy-183555>. (In Kazakh)
- 2 Pedagog martebesі turaly zań [Law on the status of teachers], Kazakstan Respublikasynyn Zany 2019 zhylygy 27 zheltoksandagy № 293-VI QRZ.<https://online.zakon.kz/>. (In Kazakh)
- 3 Kunanbaeva S.S. (2005) Sovremennoe inozazychnoe obrazovanie: metodologija i teorii [Modern foreign language education: methodology and theory]. Almaty, RK /Jedel'vejs, 264 s. (In Russian)
- 4 Voronov, M.V., Sliva A.V., Fokina V.N. (2008) Kompetentnostnoe obuchenie v uslovijah informacionno-kommunikacionnyh distancionnyh obrazovatel'nyh tehnologij [Competency training in the conditions of information and communication distance educational technologies]. Otkrytoe i distancionnoe obrazovanie. №3 (31). 29-35. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=14776780> (In Russian)

5 Karakozov, S.D., Ryzhova, N.I. (2019) *Information and education systems in the context of digitalization of education* *Journal of Siberian Federal University - Humanities and Social Sciences* [this link is disabled](#), 12(9), pp. 1635–1647. (In Russian)

6 Sejmur Pejpert. *Konstruksionizm - obrazovatel'naja filosofija XXI veka*. [https](https://cyberleninka.ru/article/n/simor-papert-i-my-konstruksionizm-obrazovatel'naya-filosofiya-xxi-veka/viewer) [Constructionism is an educational philosophy of the 21st century]: //cyberleninka.ru/article/n/simor-papert-i-my-konstruksionizm-obrazovatel'naya-filosofiya-xxi-veka/viewer. (In Russian)

7 Abdul Vahid Han (20-05-2008) "Jelektronnye navyki" i informacionnaja gramotnost' – kljuchevyje faktory razvitija ["Electronic skills" and information literacy are key factors of development]. Retrieved from <http://www.ifapcom.ru/ru/news/479> (In Russian)

8 Robert I.V. *Metodologija informatizacii obrazovaniya* [Education Informatization Methodology]. *Tekst nauchnoj stat'i po special'nosti «Nauki ob obrazovanii»* <https://cyberleninka.ru/article/n/metodologiya-informatizatsii-obrazovaniya> (In Russian)

9 Nurgalieva G.K. (2012) *Jelektronnoe obuchenie kak uslovie innovacionnogo razvitija sistemy obrazovaniya* [E-learning as a condition for the innovative development of the education system]. *Vestnik KazNU serija "Pedagogicheskie nauki"*, Almaty № 1 (35). (In Russian)

10 Darazha, I., Lyazzat, R., Ulzharkyn, A., Saira, Z., Manat, Z. *Digital Competence of a Teacher in a Pandemic*. 2021 9th International Conference on Information and Education Technology, ICIET 2021, 2021, str. 324–328, 9419644. (In Russian)

11 Howard, J. and Major, J. (2005) *Guidelines for designing effective English language teaching materials*. Seoul, South Korea: PAAL9, Oct 2004. In *Proceedings of the 9th Conference of Pan-Pacific Association of Applied Linguistics*, pp. 101-109. (In Russian)

12 Sil'ven, L. S. (2017) *Motivacija, izuchenie vtorogo jazyka i CLIL* [Motivation, learning a second language and CLIL]. V A. Llinares i T. Morton (red.), *Prikladnaja lingvistika Perspektivy CLIL* (str. 51-66). Izdatel'stvo Dzhona Bendzhaminsa. (In Russian)